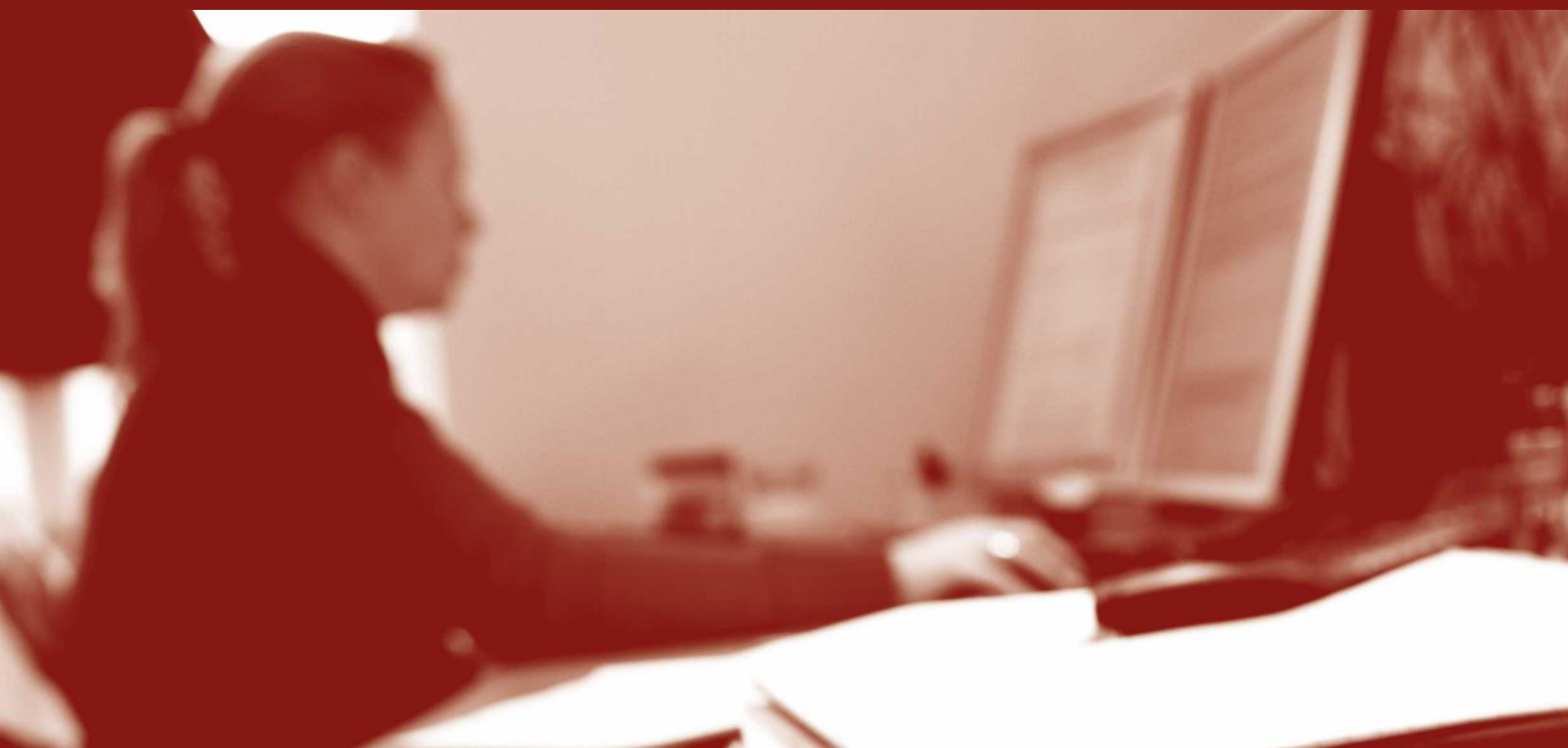

Ankestyrelsens gennemgang af
Hjemviste samværsager

December 2014

Ankestyrelsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Forord	1
1 Sammenfatning	2
2 Generelt om Ankestyrelsens prøvelse	4
3 Vurdering af sagsoplysningen	6
3.1 Sagsoplysningens fokus på barnets perspektiv	6
3.2 Oplysninger fra forældrene	8
3.3 Oplysninger fra institution mm.	9
3.4 Oplysninger fra barnet	12
3.5 Oplysninger fra en børnesagkyndig undersøgelse	15
3.6 Oplysninger ved observeret samvær	16
4 Afviste sager § 39	18
4.1 De gennemgåede sager og Ankestyrelsens anbefalinger	19

Forord

Ankestyrelsens Familieretsafdeling er klageinstans for Statsforvaltningens afgørelser om samvær, midlertidig bopæl og midlertidig forældremyndighed efter lov om forældreansvar (forældreansvarsloven)¹. Som led i Ankestyrelsens arbejde med at sikre korrekt praksis i Statsforvaltningen har Ankestyrelsen i 2014 gennemgået et antal konkrete sager fra Statsforvaltningen med henblik på at afdække den faglige kvalitet. Der er i alle tilfælde tale om sager, som har været påklaget til Ankestyrelsen.

Gennemgangen af sagerne er afgrænset til at omhandle afgørelser om samvær, som er hjemvist i 2012 og 2013 grundet manglende belysning af barnets perspektiv. Omdrejningspunktet for undersøgelsen er Statsforvaltningens pligt til altid at inddrage barnet og sørge for, at barnets perspektiv bliver belyst i forbindelse med oplysningen af sagen.

Ankestyrelsen har valgt dette omdrejningspunkt, da der har været en stigning i antallet af sager, hvor Ankestyrelsen hjemviser sager til belysning af barnets perspektiv. Ankestyrelsen afsluttede i 2012 i alt 1.607 sager på forældreansvarslovens område, heraf 1.434 samværsager, mens Ankestyrelsen i perioden fra og med januar til og med november 2013 har afsluttet i alt 1.429 sager på forældreansvarslovens område, heraf 1.346 samværsager. I 2012 hjemviste Ankestyrelsen 11 sager til belysning af barnets perspektiv, mens Ankestyrelsen i 2013 hjemviste 22 sager til belysning af barnets perspektiv. Antallet af hjemvisninger til belysning af barnets perspektiv er således fordoblet fra 2012 til 2013, mens antallet af afsluttede sager i de to år har været nogenlunde det samme, *se tabel 1*.

Tabel 1 Hjemviste sager til belysning af barnets perspektiv

År	Afgørelser om samvær	Hjemvist til belysning af barnets perspektiv	Hjemviste sager i procent af alle afgørelser
2012	1434	11	0,8
2013	1377	22	1,6

Undersøgelsen er således afgrænset til 33 sager omhandlende afgørelser om samvær. Det er stort set udelukkende i sager om samvær, at Ankestyrelsen tager stilling til, om Statsforvaltningen har belyst barnets perspektiv i tilstrækkelig grad.

¹ Ankestyrelsens kompetence til at behandle en klage over Statsforvaltningens afgørelse om forældremyndighed og bopæl bortfalder, når sagen indbringes for retten. Det er domstolene, der træffer de endelige afgørelser om forældremyndighed og bopæl. Det betyder i praksis, at Ankestyrelsen kun i få tilfælde tager stilling til Statsforvaltningens midlertidige afgørelser om forældremyndighed og bopæl.

1 Sammenfatning

I efteråret 2014 har Ankestyrelsen foretaget en gennemgang af hjemviste samværssager, der var afgjort efter forældreansvarsloven. I denne gennemgang fandt Ankestyrelsen overordnet, at hjemvisningerne i de fleste af sagerne var begrundet i, at Statsforvaltningen ikke havde foretaget en tilstrækkelig belysning af barnets perspektiv.

En stor del af sagerne drejede sig om afslag på eller ophævelse af samvær. I relation til at belyse barnets perspektiv, giver det anledning til at fremhæve, at der i disse tilfælde stilles større krav til, at Statsforvaltningen overvejer alle muligheder for at kunne belyse sagen tilstrækkeligt før afgørelsen.

Ankestyrelsen har konstateret, at i 23 af sagerne var der holdt møde med forældrene inden afgørelsen. I ni tilfælde var der holdt en samtale med barnet inden afgørelsen, i 15 var der indhentet oplysninger fra institution og skole, i otte sager var der indhentet kommunale oplysninger, i fire tilfælde var der indhentet oplysninger fra politiet, i tre sager indgik oplysninger fra retten og i seks sager forelå lægelige eller psykologfaglige oplysninger. I to sager var der udarbejdet en børnesagkyndig undersøgelse og i ingen af sagerne var der brugt observeret samvær for at belyse sagen. I en mindre del af sagerne var det Ankestyrelsens opfattelse, at de indhentede oplysninger var for uaktuelle, da Statsforvaltningen traf afgørelse.

Da en meget stor del af sagerne drejede sig om afslag på samvær eller afslag på en ansøgning om ophævelse af samvær, finder Ankestyrelsen det bekymrende, at Statsforvaltningen kun i to af de undersøgte sager havde fundet grundlag for at foretage en børnesagkyndig undersøgelse, inden der blev truffet afgørelse, og at der kun i ca. 1/3 af de realitetsbehandlede sager havde været afholdt samtale med barnet i Statsforvaltningens regi.

Ankestyrelsen vil på baggrund af gennemgangen af de hjemviste samværssager anbefale følgende:

- Statsforvaltningen bør være særlig opmærksom på at få sager om afslag på samvær eller ophævelse af samvær grundigt belyst. Sagerne er ofte komplekse og afgørelserne er meget indgribende for familien. Er et samvær først ophævet, kan det være svært at få det genetableret.
- Statsforvaltningen bør så vidt muligt holde møde med begge forældre samtidig. Det er vigtigt, at forældrenes oplysninger fremkommer på mødet af hensyn til belysning af uenigheder, forligsbestræbelser og partshøring. I den forbindelse bemærkes, at oplysninger fra forældrene som udgangspunkt kun kan stå alene, hvis der er fuld enighed mellem forældrene om samværet.

- Indhentelse af udtalelse fra barnets institution eller skole er en god mulighed for at indhente oplysninger, uden at barnet inddrages direkte. Barnet kan dermed i højere grad friholdes fra forældrenes konflikt. Derudover er udtalelser en meget vigtig del af oplysningen af sager om børn, der skønnes for små til at deltage i en børnesamtale.
- Statsforvaltningen bør være opmærksom på, at en børnesamtale, der indgår i afgørelsesgrundlaget, som udgangspunkt skal afholdes i Statsforvaltningens regi, så barnet kan vejledes korrekt, og så barnet høres over den aktuelle problemstilling. Der kan være grundlag for at indkalde barnet til en ny samtale, hvis situationen har ændret sig.
- Særligt for små børn, i højkonfliktsager eller hvor der er tale om lang tids adskillelse mellem barn og samværsforælder, kan det være svært at få børnenes synspunkter frem i en egentlig samtale med barnet. En børnesagkyndig undersøgelse kan derfor være nødvendig for at vurdere forældrenes samarbejdsevne og kunne vurdere det nødvendige fremtidsorienterede perspektiv i forhold til, hvad der er bedst for barnet. Oftest vil udarbejdelsen af en børnesagkyndig undersøgelse bevirke, at barnets perspektiv er tilstrækkeligt belyst.
- Statsforvaltningen havde ikke anvendt observeret samvær i de undersøgte sager. I de særligt komplekse sager, men hvor det ikke er nødvendigt, hensigtsmæssigt eller muligt at gennemføre en børnesagkyndig undersøgelse, bør Statsforvaltningen overveje muligheden for observeret samvær som en måde at belyse barnets perspektiv på.
- Ved overvejelser om at afvise en sag efter § 39 bør Statsforvaltningen være særligt opmærksomme på, om oplysningerne i sagen er for gamle. Afgørelsernes mere eller mindre indgribende karakter bør dog også spille ind på denne vurdering.

2 Generelt om Ankestyrelsens prøvelse

Når Statsforvaltningen tager beslutninger om, hvordan en sag skal belyses træffes en række beslutninger, som er procesledende beslutninger og ikke afgørelser. Statsforvaltningens beslutning om at indhente eller undlade at indhente visse oplysninger kan således ikke selvstændigt påklages, mens sagen verserer. Klage over sagsbehandlingen, herunder sagsoplysningen, indgår imidlertid i den materielle prøvelse af afgørelsen. Sagsbehandlingsfejl, herunder manglende sagsoplysning i forhold til barnets perspektiv, påses derfor også som led i Ankestyrelsens prøvelse.

Målet med Ankestyrelsens arbejde som ankeinstans og tilsynsmyndighed er at understøtte og bidrage til, at sagerne belyses tilstrækkeligt i første instans og at der træffes korrekte afgørelser i første instans. Ankestyrelsens Familieretsafdeling har ikke tidligere gennemført undersøgelse af praksis i Statsforvaltningen og vil som opfølgning på denne afrapportering i 2015 foretage en stikprøveundersøgelse af et antal afgjorte sager i Statsforvaltningen i tredje kvartal 2015 for at undersøge, hvordan barnets perspektiv belyses i sagerne.

Ankestyrelsens prøvelse af Statsforvaltningens afgørelser er en juridisk prøvelse af, om afgørelserne er korrekte, og prøvelsen af sagen sker på skriftligt grundlag. Udgangspunktet er, at Ankestyrelsen tager stilling til sagen på baggrund af de oplysninger, som Statsforvaltningen har indhentet.

Selvom det som udgangspunkt er Statsforvaltningens afgørelse, som Ankestyrelsen tager stilling til, inddrages nye faktiske oplysninger under ankebehandlingen. Under sagens behandling i Ankestyrelsen er der ikke begrænsninger i en klagers adgang til at fremføre nye påstande, anbringender og oplysninger om nye faktiske omstændigheder. Ankestyrelsen er i et sådant tilfælde både berettiget – men også forpligtet – til at træffe afgørelse på grundlag af de ændrede forhold.

Når en myndighed hjemviser en sag til underinstansen, er det det almindelige udgangspunkt, at der sker en fuldstændig ophævelse af underinstansens afgørelse, som herefter skal træffe en ny afgørelse, evt. efter nærmere anvisninger fra ankeinstansen.

Når en sag hjemvises til yderligere belysning af barnets perspektiv er det imidlertid udgangspunktet, at hjemvisningen ikke medfører en ophævelse af Statsforvaltningens afgørelse. Ankestyrelsen vil i de fleste situationer hjemvise og i afgørelsen samtidig anføre, at Statsforvaltningens afgørelse gælder, indtil der er truffet en ny afgørelse i sagen.

En hjemvisning er ikke altid en kritik af underinstansens afgørelse. F.eks. vil nye faktiske oplysninger, som er fremkommet under Ankestyrelsens ankebehandling, og hvor Ankestyrelsen ikke har kunnet afgøre sagen på det nu foreliggende grundlag, ikke kunne bebrejdes underinstansen, men resultatet vil (fortsat) kunne være, at sagen hjemvises med henblik på, at underinstansen træffer en ny afgørelse under de nu gældende forudsætninger, fx fordi oplysningerne medfører, at der skal foretages en børnesagkyndig undersøgelse.

Det er udgangspunktet, at Ankestyrelsen i hjemvisningen beskriver, hvad der mangler at blive belyst i forhold til barnets perspektiv, og det er herefter op til Statsforvaltningen at vælge, hvordan de ønskede oplysninger bedst muligt kan komme frem. Ankestyrelsen har imidlertid også, hvis sagen er særlig kompleks, i visse tilfælde hjemvist og i hjemvisningen præciseret, at Statsforvaltningen bør udarbejde en børnesagkyndig undersøgelse, hvis Ankestyrelsen skønner, at det er nødvendigt i den konkrete sag.

3 Vurdering af sagsoplysningen

Der er undersøgt i alt 33 sager. Heraf er to af sagerne afvist efter § 39², som vil blive gennemgået i kapitel 4. I det følgende kapitel gennemgås opmærksomhedspunkter fra de 31 realitetsbehandlede hjemviste samværsager med fokus på graden af sagsoplysning i forhold til krav om belysning af barnets perspektiv.

3.1 Sagsoplysningens fokus på barnets perspektiv

Statsforvaltningen har hjemmel til at behandle sager om samvær, se forældreansvarsloven § 21.

Forældreansvarsloven § 21

Er der uenighed om omfanget og udøvelsen af samvær, kan Statsforvaltningen efter anmodning træffe afgørelse herom og fastsætte de nødvendige bestemmelser i forbindelse hermed.

Stk. 2. Samværet fastsættes ud fra en konkret vurdering af barnets forhold.

Stk. 3. Fastsættelse af samvær kan afslås, og en aftale eller afgørelse om samvær kan ændres eller ophæves.

Kilde: Uddrag fra Lov om forældreansvar, kapitel 4

I sager, hvor forældrene ikke er blevet enige under den indledende fase af sagen, påhviler det Statsforvaltningen at indhente de oplysninger, der er nødvendige for at afgøre sagen. Det fremgår således af vejledningen om samvær, at det i henhold til official- og undersøgelsesprincippet er Statsforvaltningen, der skal tilvejebringe et fyldestgørende og retligt grundlag for afgørelsen (Vejledning om samvær VEJ 9297 af 25. juni 2013).

Samværsområdet er karakteriseret ved, at afgørelserne i vid udstrækning er skønsmæssige, og at der er tale om partsvister. Disse afgørelser skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, se forældreansvarsloven § 4.

² Efter denne bestemmelse kan Statsforvaltningen afvise at behandle en ansøgning om ændring, hvis forholdene ikke har ændret sig væsentligt. Dette betyder, at Statsforvaltningen ikke har oplyst sagen inden afvisningen.

Forældreansvarsloven § 4

Afgørelser efter loven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.

Kilde: Uddrag fra Lov om forældreansvar, kapitel 1

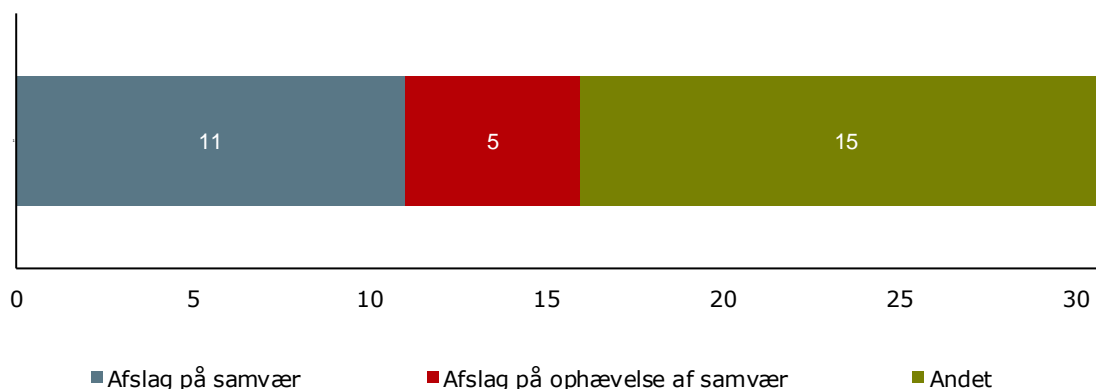
Tilvejebringelsen af et forsvarligt oplysningsgrundlag i samværssager tager udgangspunkt i en inddragelse af barnet og en belysning af dets perspektiv. Barnets perspektiv kan belyses på flere måder. Det afgørende er, at barnets perspektiv altid kommer frem.

Spørgsmålet om, hvornår der foreligger et forsvarligt oplysningsgrundlag, beror på en konkret vurdering. Denne vurdering bygger først og fremmest på, hvilke spørgsmål der rejses i sagen, oplysningernes art og omfang, samt det anvendte retsgrundlags mere eller mindre detaljerede karakter. Det vil også kunne indgå i vurderingen, hvor indgribende en afgørelse der kan blive tale om.

3.1.1 Afslag om samvær i de gennemgåede sager

I mere end en tredjedel af de 31 realitetsbehandlede sager gav Statsforvaltningen afslag på samvær. Herudover var der fem sager, der angik afslag på ophævelse af samvær, *se figur 3.1*.

Figur 3.1 Afgørelsens karakter i de gennemgåede sager

I de to sager, som er blevet afvist efter forældreansvarslovens § 39 og som bliver behandlet i kapitel 4, har Statsforvaltningen givet afslag på samvær.

Det kan heraf udledes, at der i særdeleshed i forhold til sager vedrørende ophævelse af samvær eller påstand om ophævelse af samvær er et særligt krav til sagsoplysningen, hvilket skyldes afgørelsernes indgribende karakter.

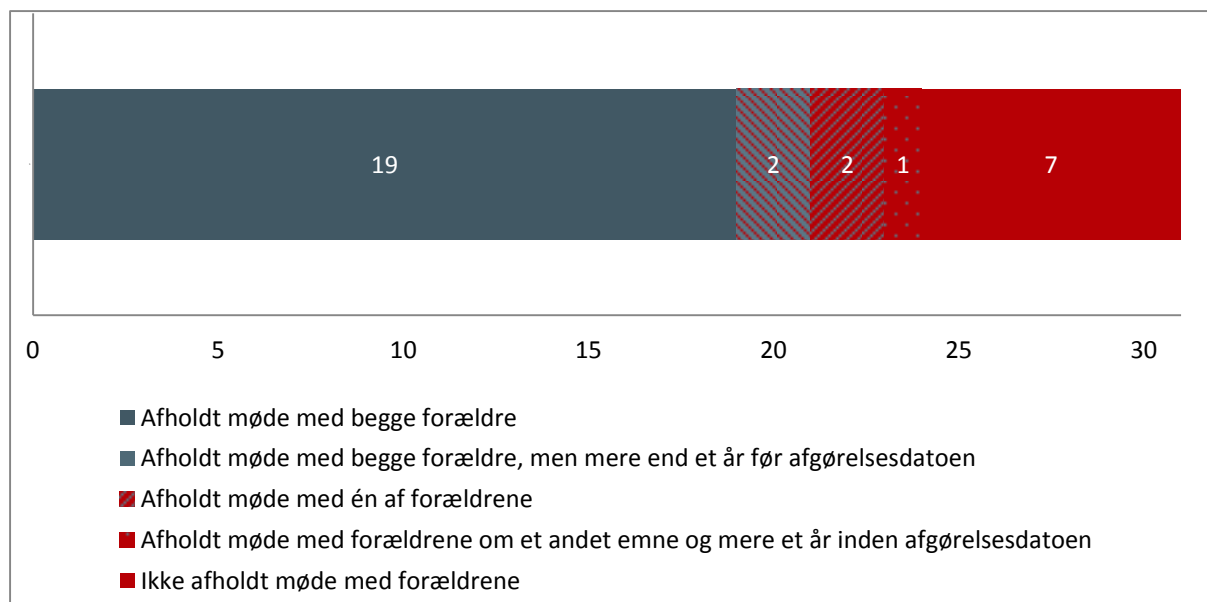
3.2 Oplysninger fra forældrene

Udgangspunktet er, at Statsforvaltningen indkalder forældrene til et vejledningsmøde med henblik på forligsbestræbelser, vejledning og indhentelse af oplysninger, hvis der ikke opnås enighed på mødet.

Forældrenes egne oplysninger om barnet er en væsentlig kilde til at få barnets perspektiv belyst og vil i nogle tilfælde kunne danne tilstrækkeligt grundlag for, at barnets perspektiv er belyst. Det kan for eksempel være, hvis forældrene på et vejledningsmøde fremkommer med oplysninger om barnet og herefter bliver enige om samværet. Her kan det være unødvendigt at belyse barnets perspektiv yderligere, idet forældrene må anses for at være nærmest til at vurdere, hvad der er bedst for deres barn.

3.2.1 Oplysninger fra forældre i de gennemgåede sager

Sagsoplysningen sker typisk med udgangspunkt i oplysninger fra forældrene, som indhentes på møde i Statsforvaltningen og er fremsendt skriftligt f.eks. i den fremsendte ansøgning og eventuelle skriftlige bemærkninger hertil. I de realitetsbehandlede sager er der afholdt møde med forældrene i 23 af de 31 realitetsbehandlede sager til brug for den aktuelle sag. I to af sagerne var mødet dog afholdt mere end et år før afgørelsesdatoen, og i to sager var det kun muligt at gennemføre møde med en af parterne (mor i den ene og far i den anden sag) på trods af flere forsøg på indkaldelse. Derudover havde forældrene deltaget i møde i sag 24, men dette møde havde omhandlet bopæl og var afholdt et år før den aktuelle afgørelse og er derfor ikke talt med i de 23 sager, hvor der er afholdt møde med forældrene til brug for den aktuelle sag, se figur 3.2.

Figur 3.2 Sagsoplysning fra forældrene

3.2.2 Ankestyrelsens anbefaling i forhold til indhentning af oplysninger fra forældre

Oplysninger fra forældrene kan kun stå alene i de tilfælde, hvor forældrene er helt enige om samværet. I de tilfælde, hvor der er uenighed om hele eller dele af samværet, skal oplysningerne suppleres. Dette skal ses i lyset af, at forældrene ofte kommer med meget modsatrettede oplysninger om barnet og hinanden.

Ankestyrelsen finder det vigtigt, at Statsforvaltningen, af hensyn til forligsbestræbelse og partshøring, forsøger at afholde møder med begge forældre samtidig, dog under hensyntagen til sagsbehandlingstiden. I sag 19 havde mor meldt afbud 5 gange. Det kan være problematisk, at møderne, hvor oplysningerne typisk indhentes, er afholdt mere end et år før afgørelsen, hvilket var tilfældet i to af sagerne.

3.3 Oplysninger fra institution mm.

Statsforvaltningen kan i forbindelse med oplysningen af sagen indhente yderligere oplysninger for eksempel fra barnets dagsinstitution eller skole, de sociale myndigheder, politiet og/eller andre, der kan have relevante oplysninger om barnet.

Undersøgelser i kommunalt regi, erklæringer fra skolepsykolog, udtalelser fra barnets børnehave med videre kan være en vigtig del af sagens oplysning og samtidig føre til en indirekte inddragelse af barnet. Det kan endvidere i nogle tilfælde være med til at kvalificere

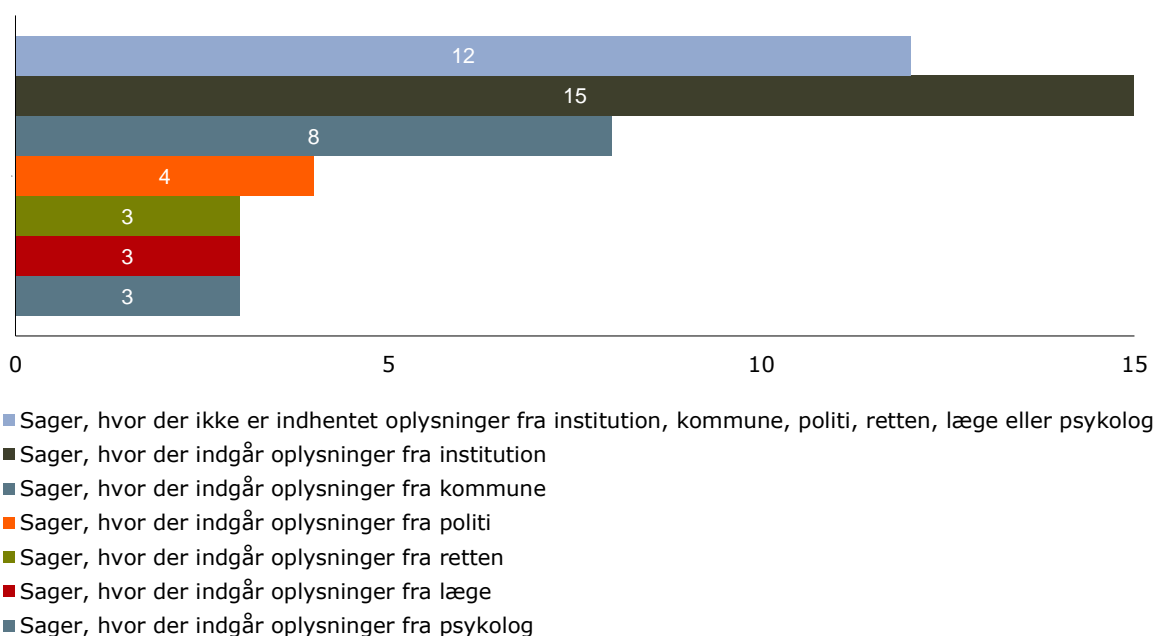
en indledende vurdering af barnets modenhed til brug for spørgsmålet om, hvorvidt barnet skal indkaldes til en samtale.

Det beror på en skønsmæssig vurdering, om der er behov for at indhente yderligere oplysninger. Der indhentes således ikke automatisk oplysninger fra andre myndigheder, institutioner med videre. Statsforvaltningen er kun forpligtet til at følge en opfordring om at indhente oplysninger, hvis oplysningerne skønnes at være relevante for sagen. Anmoder forældrene om, at andre myndigheder inddrages i sagsoplysningen, skal Statsforvaltningen foretage en konkret vurdering, før en sådan anmodning efterkommes eller afslås. Det bemærkes, at udgangspunktet er, at det kræver samtykke fra forældremyndighedsindehavere at indhente oplysninger, og at det er en forvaltningsretlig grundsætning, at der ikke må indhentes flere oplysninger til brug for sagens behandling end nødvendigt.

3.3.1 Oplysninger fra institution mm. i de gennemgåede sager

I 15 af de 31 realitetsbehandlede sager er der indhentet udtalelse fra barnets institution. I en af sagerne var udtalelsen dog først indgået efter, at afgørelsen var truffet. I otte sager var der indhentet oplysninger fra kommunen og i fire tilfælde fra politiet, *se figur 3.3*.

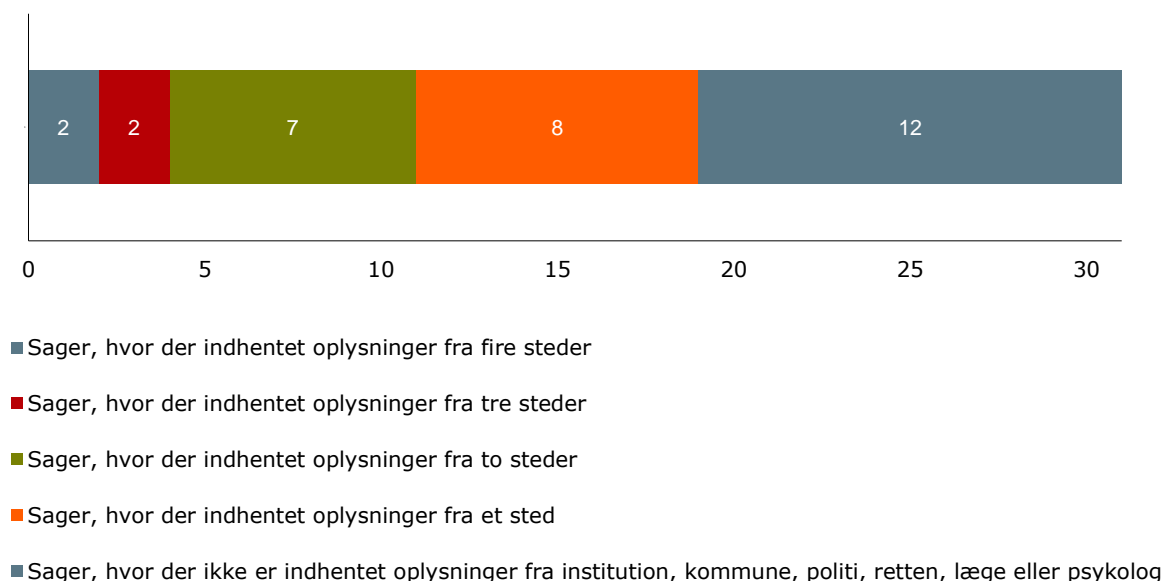
Figur 3.3 Sagsoplysning fra institution mm.

Ud af de 31 gennemgåede sager er der i 19 af sagerne indhentet oplysninger fra institution, kommune, politi, retten, læge og/eller psykolog. I de fleste af disse sager er

der tale om, at der er indhentet oplysninger fra en eller to af de førnævnte steder, se figur 3.4.

Figur 3.4 Sagsoplysning fra institution mm.

3.3.2 Ankestyrelsens anbefaling i forhold til indhentelse af oplysninger fra institution mm.

Ankestyrelsen finder, at indhentelse af udtalelse fra barnets institution eller skole er en vigtig del af sagens oplysning, både i forhold til barnets generelle trivsel og kontakten til begge forældre i de tilfælde, hvor institutionen har kendskab hertil. Ankestyrelsen anser det også for en god måde at indhente oplysninger på uden, at barnet inddrages direkte, og barnet kan dermed i højere grad friholdes fra forældrenes konflikt. Derudover er udtalelser en meget vigtig del af oplysningen af sager om små børn, der ikke kan deltage i en børnesamtale. En udtalelse kan også give en børnesagkyndig et forkendskab til barnet inden afholdelse af børnesamtale.

Udtalelser fra institutioner bør indgå med betydelig vægt, se eksempel herpå fra praksis, som fremgår af Tidsskrift for Familie- og Arveret 2014.250/1. I denne sag blev der ved fastsættelse af samvær med 2-årigt barn lagt vægt på barnets alder, på omfanget af det hidtidige samvær og på oplysninger fra barnets daginstitution om forældrenes gode samarbejde. Ankestyrelsen var enig med Statsforvaltningens afgørelse om ophør af den hidtidige deleordning men fandt i den konkrete situation, at samværet skulle fastsættes til 5 dage ud af 14 dage.

3.4 Oplysninger fra barnet

Der er – i modsætning til tidligere – ikke længere en aldersgrænse for, hvornår barnet skal inddrages direkte, idet der altid skal ske en synliggørelse af barnets perspektiv. Det vil afhænge af det enkelte barns alder og modenhed, om dets perspektiv belyses bedst ved en egentlig samtale eller på anden måde. Det forudsættes, at inddragelsen af barnet sker på den for barnet mest skånsomme måde og som udgangspunkt under medvirken af børnesagkyndige. Et notat fra en børnesamtale indeholder både et referat af det, barnet har sagt og givet samtykke til måtte videregives og den børnesagkyndiges helhedsindtryk af samtalen, herunder barnets modenhed. Sidstnævnte del er ofte mindst lige så vigtig, som barnets udtalelser og medvirker til en større forståelse for barnet og den kontekst, barnet udtaler sig i. Dette understreger vigtigheden af, at samtalen afholdes med en børnesagkyndig og i Statsforvaltningsregi, hvor fokus for samtalen er emnet for den konkrete sag, se forældreansvarsloven § 34.

Forældreansvarsloven § 34

Barnet skal inddrages under en sag om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk. Dette kan ske ved samtaler med barnet, børnesagkyndige undersøgelser eller på anden måde, der belyser barnets perspektiv.

Stk. 2. Forpligtelsen til at inddrage barnet direkte i sagen gælder ikke, hvis det må antages at være til skade for barnet, eller hvis det må anses for unødvendigt efter sagens omstændigheder.

Kilde: Uddrag fra Lov om forældreansvar, kapitel 6

I forlængelse heraf er Statsforvaltningen forpligtet til at inddrage barnet, sådan at dets synspunkter og perspektiv belyses, se forældreansvarsloven § 5.

Forældreansvarsloven § 5

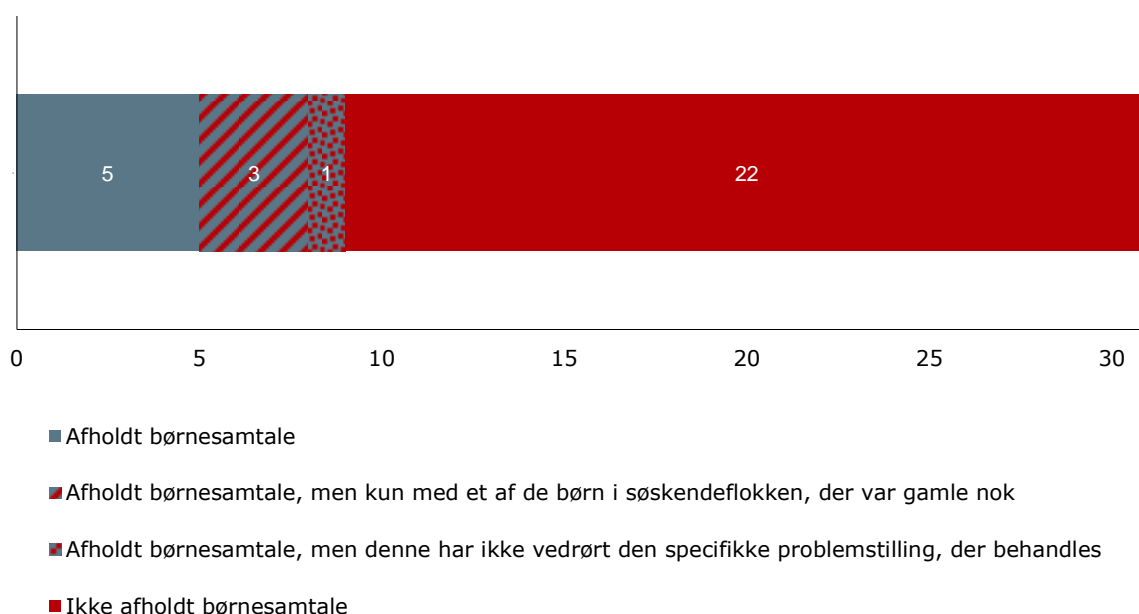
I alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed. Inddragelse af barnet sker ofte direkte i form af en børnesamtale, men dette beror altid på en konkret og individuel vurdering af barnets alder og modenhed.

Kilde: Uddrag fra Lov om forældreansvar, kapitel 1

3.4.1 Oplysninger fra barnet i de gennemgåede sager

I ni ud af de 31 realitetsbehandlede sagerne har der i Statsforvaltningens regi været afholdt børnesamtale. Men i tre af de ni sager, hvor der er afholdt børnesamtale, har der kun været afholdt samtale med et af de børn i søskendeflokken, der var gamle nok, og i en af de ni sager har samtalen ikke vedrørt den specifikke problemstilling, der behandles, *se figur 3.5*.

Figur 3.5 Sagsoplysning fra barnet

Af to af sagerne, hvor der ikke var afholdt børnesamtale, fremgår det, at bopælsforælderen under Ankestyrelsens sagsbehandling har oplyst, at bopælsforælderen nu gerne vil samtykke til, at børnene kommer til børnesamtale. Der er derfor tale om en ændring i forhold til tidspunktet for Statsforvaltningens afgørelse, hvorfor der ved hjemvisningerne lægges op til en børnesamtale.

Et eksempel på en sag, hvor samtalen ikke vedrørte den specifikke problemstilling

I sag 33 var der afholdt børnesamtale i forbindelse med fastsættelse af samvær i april 2011. Børnene udtalte sig ved den afholdte samtale om ønsker om samvær, og samvær blev herefter fastsat. Moderen havde efterfølgende søgt om ophævelse af samvær med henvisning til, at faderens bopælsforhold var meget skiftende samt at han led af alvorlig sygdom, som børnene blev inddraget i. I februar 2012 gav Statsforvaltningen afslag uden ny samtale med børnene. Sagen blev hjemvist med henblik på undersøgelse af faderens forhold.

Et eksempel på en sag, hvor Ankestyrelsen er enig i, at en børnesamtale udelades

Sag 6 er eksempel på en sag, hvor parterne var enige om, hvad barnet ville sige ved en samtale, og Statsforvaltningen vurderede, at barnet ikke skulle indkaldes til en samtale. Ankestyrelsen var enig med Statsforvaltningen i den vurdering, der blev foretaget i sag 6, og denne sag blev hjemvist af andre årsager.

Et eksempel på en sag, hvor børnesamtalen ikke er afholdt i Statsforvaltningens regi

I sag 13 var der i Statsforvaltningens afgørelse refereret til en samtale mellem barnet og en AKT-lærer uden, at der efterfølgende var afholdt samtale i Statsforvaltningens regi.

3.4.2 Ankestyrelsens anbefaling i forhold til indhentelse af oplysninger fra barnet

Ankestyrelsen finder, at børnesamtaler er en vigtig del af oplysningsgrundlaget, naturligvis under forudsætning af, at barnet har en vis alder og modenhed. I de tilfælde hvor forældrene er enige om, hvad barnet vil give udtryk for ved en børnesamtale, er det ikke nødvendigt at indkalde barnet.

Vil barnets udtalelser af andre grunde ikke blive tillagt vægt ved afgørelsen, finder Ankestyrelsen det ikke hensigtsmæssigt at indkalde barnet til samtale. For eksempel i sager, hvor barnets ønsker ikke er i overensstemmelse med barnets tarv.

En børnesamtale, der indgår i sagsoplysningen, skal som udgangspunkt være afholdt i Statsforvaltningens regi og således omhandle den konkrete og aktuelle problemstilling.

Et vigtigt element i afholdelse af en børnesamtale er den børnesagkyndiges børnefaglige vurdering af barnet, herunder barnets modenhed og mulige påvirkning af forældrenes konflikt. Et eksempel herpå fra praksis, som fremgår af Tidsskrift for Familie- og Arveret 2014.332, er en sag, hvor Ankestyrelsen ændrede Statsforvaltningens afgørelse og lagde afgørende vægt på, at en deleordning ikke kunne fortsætte på trods af, at barnet udtrykte ønske herom i en samtale i Statsforvaltningen. Ankestyrelsen lagde afgørende vægt på, at det er en afgørende forudsætning for en deleordning, at forældrene kan samarbejde om barnets forhold, og at det fremgik af den børnesagkyndiges vurdering, at barnet var særdeles klemmt, samt at en væsentlig årsag til, at barnet udtrykte ønske om, at han ønskede en deleordning, var at komme ud af klemmen mellem forældrene, som gennem flere år havde haft et vedvarende højt konfliktniveau. Et andet eksempel på dette fremgår af Tidsskrift for Familie- og Arveret 2014.440, hvor Ankestyrelsen fandt, at barnets perspektiv ikke var tilstrækkeligt belyst ved børnesamtalen. Statsforvaltningen havde i sagen givet afslag på ansøgning om samvær. Ankestyrelsen lagde vægt på pigens alder (ti år), omfanget af det hidtidige samvær (5/9) samt en børnesagkyndiges vurdering af, at pigens udsagn var

bemærkelsesværdigt unuancerede. Sagen blev hjemvist til en begrænset børnesagkyndig undersøgelse.

3.5 Oplysninger fra en børnesagkyndig undersøgelse

Statsforvaltningen har mulighed for at iværksætte en børnesagkyndig undersøgelse eller sagkyndige erklæringer om forældrene, se forældreansvarsloven § 33.

Forældreansvarsloven § 33

Statsforvaltningen kan iværksætte børnesagkyndige undersøgelser og indhente sagkyndige erklæringer om forældre i sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.

Kilde: Uddrag fra Lov om forældreansvar, kapitel 6

Indhentelse af børnesagkyndige undersøgelser kan være en måde at inddrage barnet, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk. Særligt for små børn, i højkonfliktsager eller hvor der er tale om lang tids adskillelse mellem barn og samværsforælder kan det være svært at få børnenes synspunkter frem i en egentlig samtale med barnet. En børnesagkyndig undersøgelse kan derfor være nødvendig for at vurdere forældrenes samarbejdsevne og kunne vurdere det nødvendige fremtidsorienterede perspektiv i forhold til hvad der er bedst for barnet.

En børnesagkyndig undersøgelse, som lever op til de faglige krav, bør tillægges stor vægt ved vurderingen i sagen se fra praksis Tidsskrift for Familie- og Arveret 2014.165, hvor Ankestyrelsen tiltrådte Statsforvaltningens afgørelse, hvorefter et samvær blev ophævet. Samværet blev ophævet på grund af det vedvarende høje konfliktniveau, idet der blev lagt afgørende vægt på konklusionen i en børnesagkyndig undersøgelse, hvoraf fremgik, at barnets trivsel var truet på grund af de massive problemer omkring forældresamarbejdet.

3.5.1 Oplysninger fra en børnesagkyndig undersøgelse i de gennemgåede sager

I to ud af de 31 gennemgåede realitetsbehandlede sager var der udarbejdet en børnesagkyndig undersøgelse. Som det fremgår af nedenstående eksempler, var den børnesagkyndige undersøgelse dog forældet i den ene af disse to sager.

Eksempler på sager, hvor Ankestyrelsen har hjemvist med henblik på iværksættelse af en børnesagkyndig undersøgelse

Den tidligere omtalte sag 6, hvor Ankestyrelsen hjemviste med henblik på iværksættelse af en børnesagkyndig undersøgelse, er et eksempel på en sag, hvor der var behov for en nærmere belysning af barnets perspektiv. Hertil kom, at Ankestyrelsen fandt det relevant med en nærmere belysning af forældrenes forhold.

I sag 8 var sagen belyst ved et møde med forældrene, en børnesamtale, en skoleudtalelse og en psykologudtalelse. Ankestyrelsen hjemviste med henblik på, at *"de reelle årsager til barnets modstand mod en udvidelse af samværet bør undersøges, og at dine og faderens forhold bør inddrages i denne undersøgelse"*.

I sag 17 var sagen oplyst ved et møde med forældrene, oplysninger fra kommuner/§ 50 undersøgelse, domme, udtalelser fra politiet og undersøgelse efter retsplejelovens § 808 samt en lægeerklæring. Ankestyrelsen fandt, at der var *"behov for en børnefaglig vurdering i sagen og en belysning af faderens forhold"*.

Et eksempel på en sag, hvor den børnesagkyndige undersøgelse var forældet

En børnesagkyndig undersøgelse har en vis levetid. Hvilket bl.a. fremgår af sag 15, hvor der var udarbejdet en børnesagkyndig undersøgelse, som blev afsluttet i juni 2011.

Statsforvaltningens afgørelse var truffet i juli 2013 og Ankestyrelsens afgørelse var fra november 2013.

3.5.2 Ankestyrelsens anbefaling i forhold til indhentelse af oplysninger via en børnesagkyndig undersøgelse

Oftest vil udarbejdelsen af en børnesagkyndig undersøgelse bevirke, at sagen er fuldt tilstrækkeligt oplyst, men undersøgelsen "varer ikke evigt," og der kan være grund til at undersøgelsen skal suppleres.

Børnesagkyndige undersøgelser og indhentelse af erklæring om forældres evne til at varetage omsorgen for et barn er oftest indgribende, omfattende og langvarige for de involverede og kræver samtykke til deltagelse. Et givet samtykke kan trækkes tilbage under undersøgelsen. Statsforvaltningens reaktionsmuligheder i et sådant tilfælde må besluttes ud fra en vurdering af de øvrige oplysninger i sagen. For at kunne træffe afgørelse skal sagen være forsvarligt oplyst i forhold til barnets perspektiv, og det er fortsat Statsforvaltningens ansvar. Statsforvaltningen kan vælge at træffe afgørelse på det foreliggende grundlag, men kun hvor hensynet til barnets bedste kan begrunde dette. En anden mulighed er at fastsætte et observeret samvær, hvor samværsforældrens samspil med barnet kan observeres.

3.6 Oplysninger ved observeret samvær

Ankestyrelsen finder, at observeret samvær kan være et mindre indgribende alternativ til en børnesagkyndig undersøgelse eller en måde at supplere en børnesagkyndig undersøgelse på. Observeret samvær kan anvendes, når der er behov for yderligere oplysninger om barnet og/eller forælderen. Observationen skal danne grundlag for en rapport om forløbet til brug for vurderingen af det fremtidige samvær. En afgørelse om et observeret samvær er således ikke en afgørelse om, hvorvidt der kan være samvær i fremtiden, men alene et led i oplysningen af sagen.

3.6.1 Oplysninger fra observeret samvær i de gennemgåede sager

I ingen af de hjemviste sager havde Statsforvaltningen benyttet observeret samvær som et led i sagens oplysning.

Et eksempel på en sag, hvor den børnesagkyndige undersøgelse skal suppleres med samværsobservationer

I sag 23 fandt Ankestyrelsen, at den børnesagkyndige undersøgelse ikke kunne stå alene, og at der var behov for en bredere undersøgelse af forældrene. Udgangspunktet er, at en børnesagkyndig undersøgelse er tilstrækkeligt oplysningsgrundlag, men det vil oftest kræve, at der har været gennemført samværsobservationer. Den omtalte børnesagkyndige undersøgelse var gennemført uden observerede samvær.

4 Afviste sager § 39

I dette kapitel gennemgås opmærksomhedspunkter fra de 2 sager, som blev afvist efter § 39³.

Statsforvaltningen har mulighed for at afvise at behandle en ansøgning om ændring af samvær. Bestemmelsen blev udarbejdet for at skabe ro i de ”evigt verserende sager”, samt at gøre det klart for forældrene, at de har et fælles ansvar for, at samværet bliver gennemført på en måde, der er hensigtsmæssig for barnet.

Bestemmelsen rummer en formodning for, at det er bedst for barnet, at der er ro omkring det, hvorfor et samvær ikke bør ændres, hvis det er ligeså godt for barnet at bevare en eksisterende ordening, se forældreansvarsloven § 39.

Forældreansvarsloven § 39

En anmodning om ændring af forældremyndighed, barnets bopæl, samvær eller anden kontakt kan afvises af Statsforvaltningen, hvis forholdene ikke har ændret sig væsentligt. Dette gælder dog ikke anmodninger om ændring af forældremyndighed efter § 14, stk. 2.

Kilde: Uddrag fra Lov om forældreansvar, kapitel 6

Når Statsforvaltningen træffer afgørelse om at afvise en sag, sker dette på baggrund af parternes tidligere sager i Statsforvaltningen. Der foretages ingen sagskridt, og sagen søges som udgangspunkt ikke belyst.

En ændring af et fastsat eller aftalt samvær kan som udgangspunkt alene ske, hvis der er tale om væsentligt forandrede forhold. En afgørelse om afvisning af at behandle en anmodning om ændring af samvær skal dog altid træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet, jf. § 4. Dette betyder bl.a., at Statsforvaltningen ikke kan afvise at behandle en anmodning om ændring af et fastsat eller aftalt samvær, hvis der på grund af barnets alder eller udviklingstrin er en formodning for, at samværet bør ændres, og at der derfor skal foretages en vurdering af samværet på ny. Det bør således nøje overvejes, hvilken vægt tidsperspektivet kan tillægges navnlig i sager om mindre børn.

³ Dette betyder, at Statsforvaltningen ikke har oplyst sagen inden afvisningen.

4.1 De gennemgåede sager og Ankestyrelsens anbefalinger

I to af de hjemviste sager har Statsforvaltningen truffet afgørelse efter forældreansvarslovens § 39, og Statsforvaltningen har derfor ikke indhentet oplysninger. I begge sager var der forløbet ca. et år fra den tidligere materielle afgørelse i Statsforvaltningen. I en af sagerne – sag 2 – var samværet ophævet i april 2012 og afvisningen var fra marts 2013. I sag 5 var samværet ophævet i november 2011 på baggrund af en samtale med storesøster. Afvisningen var fra oktober 2012 og Ankestyrelsens afgørelse var fra marts 2013.

Det bør nøjere overvejes, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at anvende § 39, hvor Statsforvaltningens tidligere har truffet en afgørelse over et år tidligere. Dette skal også ses i lyset af, at indhentede oplysninger oftest er af endnu ældre dato. Afgørelsernes mere eller mindre indgribende karakter spiller også ind.

Ved hjemvisning af en sag med en afgørelse truffet efter § 39, er det Ankestyrelsens udgangspunkt, ikke at give anvisninger til, hvilke sagsskridt Statsforvaltningen skal foretage, idet udgangspunktet er, at Statsforvaltningen skal behandle sagen som enhver anden ny sag.